

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se

fi.ofa.k.remissor@regeringskansliet.se

Kommunledningskontoret

KU.2025.358

2026-01-20

Remissvar från Högsby kommun gällande promemorian: Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämnningen för kommuner

Ert diarienummer Fi2025/02010

Högsby kommun är en stor kommun till ytan men en glest befolkad kommun sett till befolkning per kvadratmeter. Befolkningsutvecklingen har varit negativ under ett flertal år och prognoserna tyder på den negativa trenden fortsätter.

Övergripande kommentarer till promemorian

Det finns både vinnare och förlorare i alla former av utjämnningssystemet. Högsby kommun är en stor förlorare om förändringarna enligt förslaget skulle gå igenom.

Högsby kommun ställer sig kritiska till följande delar i promemorian:

- Att bara plocka ut en liten del ur en stor helhet bidrar till en mer orättvis ekonomisk fördelning mellan kommunerna. Uttalandet att det eventuellt kommer att bli fler delar av utjämnningssystemet som ska ses över leder än mer till svårigheter för kommunerna att planera långsiktigt
- Träffsäkerhet åsidosätts till förmån för enkelhet i beräkningen av tillägg för administration
- Befolkningsmässigt små och glesa kommuner ställs emot varandra och kostnaden för administration får i princip inget ytterligare tillskott utan förslaget är i huvudsak en omfördelning mellan redan ekonomiskt ansträngda kommuner.
- När det gäller införandebidrag så är skrivningen lite svårtolkad. Ska det finnas ett införandebidrag eller inte? Vi ifrågasätter starkt att man frångår regeln om införandebidrag.

Högsby kommun ställer sig mycket kritiska till följande del:

- Att syftet med detta utjämningsförslag är att indirekt tvinga små kommuner till kommunsammanläggningar.

Nedan utvecklar vi vårt resonemang inom respektive område.

Helhetsperspektivet är nödvändigt

Högsby kommun är starkt kritiska till att ur hela utjämningsystemet som består av fem delar endast ta ett av åtta kriterier ur delen som berör kostnadsutjämning. Detta görs dessutom utan att uppdatera glesbygdsvariabeln till en mer träffsäker modell. Förslaget ger inte kommunerna ersättning för de faktiskt administrativa kostnaderna på ett logiskt eller rättvisande sätt.

Högsby kommun efterfrågar långsiktiga planeringsförutsättningar. Det förslag som promemorian lägger fram, som endast berör en liten del i utjämningsystemet, men som ger betydande konsekvenser för vår kommun och andra mindre kommunerna, på ett eller annat sätt, skapar osäkerhet och farhågor inför framtiden. Om fler justeringar i utjämningsystemet planeras framöver, vilket har aviserats, måste tydlig information om detta ges innan det går att ta ställning till det förslag som promemorian föreslår. Helhetsperspektivet i utjämningsystemet är nödvändigt för långsiktig planering av den kommunala verksamheten.

Träffsäkerheten åsidosätts

Den klassindelning av kommuner som används idag och fortsatt föreslås användas i promemorian tar inte hänsyn till faktiska förutsättningar, i varje klass antas kommunerna ha samma förutsättningar, trots att det kan vara stora skillnader i till exempel folkmängd. Exempelvis får en kommun med 3 000 invånare mindre pengar än en kommun med 9 000 invånare eftersom den klassindelning som används idag inte fångar kommunernas faktiska bosättningsstruktur.

Likt SmåKom anser Högsby kommun att den beräkning av gleshetsvariabel som tagits fram av Lunds universitet till utredningen Nätt och jämnt (SOU 2024:50) och som ligger till grund för utredningens nya modell att beräkna gleshet är den modell som ska användas framgent. Att skruva i den nuvarande modellen skapar inte en mer träffsäker modell vilket borde äga ett större syfte än att beräkningen ska vara enkel. Om Lunds universitet, som har en hög kompetens i denna fråga, ges i uppdrag att förvalta och uppdatera modellen skulle detta kunna skapa en långsiktig, träffsäker modell.

Endast en omfördelning mellan små och glesa kommuner

Förslaget i promemorian kommer att påverka fler kommuner än i nuvarande utjämningsystem. Genom att bara beräkna på den administrativa kostnaden och politisk verksamhet skapas en obalans i utjämningsystemets helhet i synnerhet när omfördelningen i huvudsak sker mellan små och glesa kommuner och inte berör de mer ekonomiskt starka kommunerna som har lägre administrativa kostnader per invånare.

Avsteg från regeln om införandebidrag

En av de fem delarna i nuvarande utjämningsystem är regeln om införandebidrag. Detta bidrag är för att mildra effekterna och ge kommuner tid att anpassa sig efter nya ekonomiska förutsättningar som uppstår av bidragsminskningar eller avgiftsökningar. Det som i större kommuners budgetar kan ses som smärre kostnader eller försumbara förändringar är, för små och glesbefolkade kommuner, kostnader eller förändringar som kan vara av stor betydelse.

Det är inte helt tydligt i promemorian hur införandebidraget kommer att hanteras vid justering av beräkning av administrationen. Högsby kommun utgår från att det blir ett införandebidrag då de ekonomiska konsekvenserna för vår kommun samt för flera andra små kommuner blir rejält kännbara.

Uppmaning till kommunsammanläggning

I denna mycket korta promemoria finns hänvisning till behovet av kommunsammanslagning vid ett flertal tillfällen. Genvägen att via utjämningsystemet uppmana kommuner till sammanläggningar anser Högsby kommun är synnerligen oetiskt. Att slå samman kommuner norr om Gävle skapar bara mer yttora och glesa kommuner än de som finns idag. Vissa små kommuner söder om Gävle skulle, rent teoretiskt, kunna vara ekonomiskt gynnade av någon form av samgående.

Högsby kommun är inte emot frivilliga kommunsammanläggningar, det finns både förtroendevalda och tjänstepersoner i kommunen som kan se fördelar med att gå samman med en annan kommun. Men det är en fråga för dessa kommunens invånare och ska inte vara en pålaga från staten. Att då, via utjämningsystemet, försöka tvinga samman kommuner anser vi är helt fel väg att gå.

Ölandsexemplet talar sitt tydliga språk, vid två tillfällen har Borgholms och Mörbylångas kommun lyft frågan om att slå sig samman och bilda Ölands kommun, men folket har sagt nej. Man ska inte förringa den lokala samhörigheten som människor känner i sina kommuner, och att undergräva och utarma den lokala demokratin är inte det som behövs i dagens Sverige där vi kämpar för att få fler att engagera sig inom politikområdet.

Avslutningsvis

Högsby kommun anser att förslaget i promemorian ”Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämnningen för kommuner” inte fullt ut når den träffsäkerhet för att stödja små- och glesbefolkade kommuner som man menar är syftet.

Förslaget som den parlamentariskt tillsatta och eniga utjämningskommittén presenterade i juli 2024, är för Högsby kommun, trots att det finns vinnare och förlorare även där, det förslag som bäst skapar så likvärdiga förutsättningar som möjligt inom kommunsektorn.

HÖGSBY KOMMUN

Martin Nilsson
Ekonomichef

Per Gröön
Kommunstyrelsens ordförande